

Bulletin of Science and Education

**ВІСНИК НАУКИ ТА
ОСВІТИ**
ISSN 2786-6165 (online)

Nº 2(44) 2026

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

№ 2(44) 2026

Київ – 2026

Publishing Group «Scientific Perspectives»
Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 2(44) 2026

Kyiv – 2026

ISSN 2786-6165 Online

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

Ідентифікатор медіа R40-05847

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2\(44\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44))

«Вісник науки та освіти»: журнал. 2026. № 2(44) 2026. С. 3860

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління
(Рішення від 02.03.2026, № 1/3-26)

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022
№ 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та
археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та
педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від
23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології
(спеціальність - 035 філологія)**

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів гуманітарних наук та мистецтва

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Котельницький Назар Анатолійович – член-кореспондент Української Академії Наук, кандидат історичних наук, доцент кафедри мовної підготовки та міжкультурних комунікацій, ЗВО Університет трансформації майбутнього (м. Чернігів, Україна)

Редакційна колегія:

- ✓ **Азарова Лариса Євстахіївна** - докт.філол.наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету (Україна)
- ✓ **Берест Ігор Романович** - доктор історичних наук, професор кафедри медійних технологій, інформаційної та книжкової справи, Національного університету «Львівська політехніка» (Україна)
- ✓ **Беррі, Стівен** доктор історичних наук, професор, професор епохи Громадянської війни Коледжу мистецтв і наук Франкліна Університету Джорджії (США)
- ✓ **Вуколова Катерина Володимирівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Україна)
- ✓ **Гурко Олена Василівна** - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)
- ✓ **Заур Алієв** доктор філософії з історії науки, доктор філософії з політичних наук, доцент, доцент Інституту філософії та соціології НАНА, Азербайджан (Азербайджан)
- ✓ **Оскар Чамоса** кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії Коледжу мистецтв і наук Франкліна Університету Джорджії, (США)

- ✓ **Островський Олександр Олександрович**, доктор філософії, доцент, доцент кафедри філології, Закарпатський угорський університет ім. Ф.Ракоці II (Україна)
- ✓ **Пона, Іоана** кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії Інституту соціальних наук про політику (Франція)
- ✓ **Робак Ігор Юрійович** - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Україна)
- ✓ **Рубан Микола Юрійович** - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Україна)
- ✓ **Сайд М. Ісмаїл** доктор наук, професор, професор кафедри англійської мови, Коледж природничих наук і гуманітарних наук, Університет принца Саттама бін Абдулазіза, Аль-Хардж (Саудівська Аравія)
- ✓ **Синявська Олена Олександрівна** - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Україна)
- ✓ **Січкаренко Галина Геннадіївна** - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Україна)
- ✓ **Скляр Ірина Олександрівна** - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (Україна)
- ✓ **Супрун Володимир Миколайович** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Україна)
- ✓ **Хитровська Юлія Валентинівна** - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Україна)
- ✓ **Юган Наталія Леонідівна** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри літературознавства, східної філології і перекладу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, практичний психолог у закладах освіти, член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, Української асоціації когнітивної лінгвістики та поетики, Міжнародної федерації арт-терапії та самореалізації особистості (Україна)

Статті розміщені в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

Чиркіна-Харламова М.А., Харламов М.І., Косяк С.М. **3683**
РАДІАЦІЙНИЙ ТА ХІМІЧНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ У 1946-1990 РОКАХ

Шевчук І.П., Алексієвець М.М. **3695**
НАУКОВО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄС

Шеремета А.В. **3709**
ЗАХІДНА ПАРАДИГМА МОДЕРНІЗАЦІЇ В ОСВІТНІЙ І НАУКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ЯПОНІЇ ЕПОХИ МЕЙДЗІ

СЕРІЯ «КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО»

Борейко Г.Д., Сокіл Т.Г. **3721**
УКРАЇНСЬКА КЛАСИКИ НА СЦЕНІ ТЕАТРУ: РЕЖИСУРА, КОСТЮМ, ГРИМ

Брянцева Г.В., Брянцев О.А., Гресик І.С. **3731**
ІНТЕГРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ВІЗУАЛЬНОЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ: СИНТЕЗ РЕПРОДУКТИВНИХ, ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ У СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ

Власюк О., Гузь Я., Бологова Н. **3746**
ІДЕЙНО-ОБРАЗНИЙ ДИСКУРС ВІЙНИ, ЕМІГРАЦІЇ ТА ТРАВМИ В НОВІТНЬОМУ МИСТЕЦТВІ

Кудревич В.В., Гладкова І.П., Галицька О.В. **3759**
ВЕБДИЗАЙН І АНІМАЦІЯ В ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ: ІНФОРМАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Курята А.В. **3776**
РОЛЬ МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ В СУЧАСНОМУ ТЕАТРІ

Куценко С.В. **3788**
ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК КУЛЬТУРНИЙ МЕХАНІЗМ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА АКТУАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

УДК 061.1ЄС:327:304]:355.4(470:477)"1991/....

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2\(44\)-3695-3708](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44)-3695-3708)

Шевчук Іван Петрович аспірант кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка м. Тернопіль <https://orcid.org/0009-0004-9686-5937>

Алексієвець Микола Миронович доктор історичних наук, професор, Заслужений працівник освіти і науки України, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль <https://orcid.org/0000-0001-6128-0438>

НАУКОВО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄС

Анотація. У статті обґрунтовано науково-методологічні засади дослідження співпраці України та Європейського Союзу як багатовимірного історико-політичного процесу, що охоплює інституційний, правовий, економічний і безпековий виміри. Метою є систематизація теоретичних підходів і методів, придатних для комплексного аналізу євроінтеграційної динаміки України, а також уточнення понятійно-категоріального апарату, необхідного для науково коректного опису ключових явищ і тенденцій співпраці.

Теоретичну рамку дослідження сформовано на основі ліберального інституціоналізму (інституції як механізми стабілізації та довготривалого співробітництва), неофункціоналізму (логіка «spillover» як перетікання інтеграції між сферами), концепції європеїзації (внутрішня трансформація держави під впливом норм ЄС) і концепції комплексної безпеки (взаємопов'язаність військових, політичних, економічних, енергетичних та інформаційних чинників).

Принцип історизму використано для висвітлення етапності зближення України з ЄС від первинного договірної оформлення до політичної асоціації та сучасного етапу, коли безпековий компонент після 2014 року, а особливо з 2022 року, набув системоутворюючого характеру. Показано, що зовнішні виклики та зміни міжнародного середовища істотно коригують траєкторію інтеграції, водночас посилюючи внутрішню консолідацію та інституційну взаємозалежність України й ЄС. Окрему увагу приділено компаративному методу як ключовому аналітичному інструменту: синхро-

нічний аналіз забезпечує зіставлення інституційних практик і результатів імплементації, діахронічний — простеження еволюції нормативно-правових механізмів і цілепокладання в історичній ретроспективі.

Результати статті створюють підґрунтя для подальших міждисциплінарних досліджень, дають змогу підвищити доказовість оцінювання узгодженості українських стратегій із директивами ЄС та конкретизувати напрями наукового аналізу інтеграції в умовах трансформації європейської безпекової архітектури.

Ключові слова: Європейський Союз; Україна; Співпраця, Інтеграція, Концептуальні засади; Наукові засади

Shevchuk Ivan Petrovych Postgraduate Student of the Department of World History and Religious Studies Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk, Ternopil, <https://orcid.org/0009-0004-9686-5937>

Aleksiievets Mykola Myronovych Doctor of Historical Sciences, Professor, Honored Worker of Education and Science of Ukraine, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil <https://orcid.org/0000-0001-6128-0438>

THE EVOLUTION OF COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND THE EU IN THE FIELD OF SECURITY: FROM THE EASTERN PARTNERSHIP TO CANDIDATE STATUS

Abstract. The article substantiates the scientific and methodological foundations for studying cooperation between Ukraine and the European Union as a multidimensional historical and political process encompassing institutional, legal, economic, and security dimensions. The aim is to systematize theoretical approaches and methods suitable for a comprehensive analysis of Ukraine's European integration dynamics, as well as to refine the conceptual and categorical framework necessary for an academically sound interpretation of key phenomena and trends in bilateral cooperation.

The theoretical framework is based on liberal institutionalism (institutions as mechanisms of stabilization and long-term cooperation), neofunctionalism (the logic of “spillover” as the transfer of integration across sectors), the concept of Europeanization (internal state transformation under the influence of EU norms), and the concept of comprehensive security (the interconnection of military, political, economic, energy, and informational factors). The principle of historicism is applied to highlight the stages of Ukraine–EU rapprochement from

the initial contractual framework to political association and the current phase in which the security dimension, particularly after 2014 and especially since 2022, has acquired a system-forming character. It is demonstrated that external challenges and changes in the international environment significantly shape the trajectory of integration while simultaneously strengthening internal consolidation and institutional interdependence between Ukraine and the EU.

Particular attention is devoted to the comparative method as a key analytical tool: synchronic analysis enables the comparison of institutional practices and implementation outcomes, whereas diachronic analysis allows for tracing the evolution of legal mechanisms and strategic objectives in historical retrospect. The findings provide a foundation for further interdisciplinary research, enhance the analytical assessment of the alignment of Ukrainian strategies with EU directives, and specify directions for scholarly inquiry into integration processes amid the transformation of the European security architecture.

Keywords: European Union; Ukraine; Cooperation; Integration; Conceptual foundations; Scientific foundations.

Постановка проблеми. У сучасних геополітичних умовах співпраця України та Європейського Союзу потребує системного теоретико-методологічного осмислення як багатовимірний процес, що охоплює політичну, економічну, правову та безпекову складові. Попри наявність значної кількості досліджень, відсутність цілісної концептуальної рамки та чітко визначеного понятійно-категоріального апарату ускладнює комплексний аналіз еволюції українсько-європейських відносин, особливо в умовах трансформації європейської безпекової архітектури після 2014 та 2022 років.

Це зумовлює необхідність формування інтегрованого наукового підходу до дослідження співпраці України та ЄС як стратегічного чинника зміцнення національної та колективно-європейської безпеки.

Аналіз досліджень. Проблематиці науково-концептальних засад співпраці України та Європейського Союзу присвятили свої праці вітчизняні так і зарубіжні науковці. Можна відзначити роботи Р. Кохейна та Дж. Ная [2], Шіммельфенніга та У. Седельмаєра [6], Е. Гааса [4], В. Посельського [5], Б. Бузана [7], Г.М. Перепелиці [10], Л.Д. Чекаленко, О.І. Шаповалова, В. Копійки та Т.І. Шинкаренко [11] та інші.

Мета статті. Автори спробували сформулювати науково-методологічні основи дослідження співпраці України та Європейського Союзу шляхом систематизації сучасних теоретичних підходів, уточнення понятійно-категоріального апарату та обґрунтування комплексного аналізу політичних, економічних, правових і безпекових вимірів євроінтеграційного процесу в

умовах трансформації міжнародного порядку та посилення ролі України у європейській безпековій архітектурі.

Виклад основного матеріалу.

Дослідження співпраці України та Європейський Союз потребує комплексного теоретичного осмислення, оскільки йдеться про багатовимірний історико-політичний процес, що охоплює інституційні, правові, економічні та безпекові компоненти. Відтак, формування науково-концептуальної бази дослідження ґрунтується на поєднанні теорій міжнародних відносин, інтеграційних концепцій та сучасних безпекових студій [1].

Автори спробували розкрити науково-методологічну основу досліджень співпраці України та ЄС виходячи з принципів історизму, ліберального інституціоналізму, неофункціоналістської теорії, концепції європеїзації та концепції комплексної безпеки, визначення понятійного апарату основних категорій та ін.

Одним із фундаментальних підходів до аналізу цієї взаємодії є ліберальний інституціоналізм, розроблений у працях Р. Кохейна та Дж. Ная, де міжнародні інституції розглядаються як ключові механізми стабілізації міжнародної системи та формування довготривалих моделей співробітництва [2, с. 24–30]. Інституції створюють правила гри, забезпечують передбачуваність поведінки акторів та мінімізують транзакційні витрати взаємодії. Застосування даного підходу дозволяє інтерпретувати Європейський Союз як складну наднаціональну систему, що формує нормативні стандарти. Для України це означає поступове включення до договірноправової архітектури ЄС, адаптацію законодавства до *acquis communautaire* (правова система ЄС), а також участь у форматах постійного політичного діалогу [3, с. 52–58].

Принцип історизму виступає фундаментальною методологічною основою дослідження, яка вимагає аналізу відносин між Україною та Європейським Союзом не як статичного явища, а як динамічного процесу, що безперервно розвивається у часі та просторі. Відмова від статичного сприйняття дозволяє науковцям та аналітикам побачити в євроінтеграції не просто набір підписаних угод, а живу еволюцію політичної волі та суспільних трансформацій.

Згідно з цим принципом, кожен етап інтеграції розглядається у тісному зв'язку з конкретними історичними детермінантами: Початковий етап: Формування дипломатичного базису в умовах пост-радянської невизначеності. Етап інституціоналізації: Підписання Угоди про партнерство та співробітництво [15], що заклало перші правові рамки. Проривний етап: Революція Гідності та підписання Угоди про асоціацію, що перетворило

співпрацю на ціннісний вибір. Сучасний етап: Отримання статусу кандидата як відповідь на екзистенційні виклики.

Важливою складовою історичного методу є врахування зовнішнього середовища. Кожна фаза зближення відбувалася у взаємодії з безпековими обставинами, зокрема враховуючи агресивну політику росії як постійний деструктивний зовнішній чинник. Історизм дозволяє довести, що російська експансія не лише гальмувала певні процеси, а й парадоксально ставала каталізатором консолідації українського суспільства та прискорення бюрократичних процедур всередині ЄС.

Такий підхід дозволяє простежити логіку трансформації української стратегії: від формального партнерства (декларативного характеру) до глибокої інституційної взаємозалежності. Сьогодні ми спостерігаємо реальну конвергенцію національних планів із європейськими директивами, де українське законодавство адаптується не під тиском, а як засіб виживання та розвитку в єдиному європейському просторі [11].

Важливе значення у дослідженні процесів співпраці має також неофункціоналістська теорія Е. Гааса, центральним положенням якої є механізм «spillover» — функціонального перетікання інтеграції з однієї сфери в іншу [4, с. 11–18].

Аналіз українсько-європейських відносин демонструє релевантність цього підходу, оскільки початкові форми економічної співпраці та торгівлі з часом трансформувалися у політичну асоціацію, а згодом у розширення безпекової взаємодії.

Водночас слід зазначити, що ідеї неофункціоналізму знайшли відображення й у працях українських дослідників, які аналізували європейську інтеграцію України крізь призму поступового розширення сфер співпраці та зростання інституційної взаємозалежності. Зокрема, проблематику еволюції від економічного партнерства до політичної асоціації та безпекової координації розглядали В. Посельський, Г. Перепелиця, С. Пирожков, Б. Парахонський, В. Мельник та інші.

У працях В. Посельського інтеграційний процес України з Європейським Союзом аналізується як поетапна трансформація від формального партнерства до поглибленої політичної асоціації, що супроводжується адаптацією внутрішніх інституцій до європейських стандартів. Дослідник акцентує увагу на взаємозалежності економічних та політичних компонентів інтеграції, що фактично відповідає логіці функціонального «перетікання» сфер співпраці [5].

Поряд із цим, концепція європеїзації, представлена у працях Ф. Шіммельфенніга та У. Седельмаєра, трактується як процес внутрішньої трансформації держави під впливом норм Союзу [6, с. 47–53].

Безпековий компонент співпраці особливо актуалізувався після 2014 року, а з початком повномасштабної агресії росії у 2022 році набув системоутворюючого значення. У цьому контексті доцільним є застосування концепції комплексної безпеки Б. Бузана, згідно з якою безпека охоплює не лише військовий вимір, а й політичну, економічну, енергетичну та інформаційну складові [7, с. 33–41]. Це дозволяє розглядати відносини України та ЄС як багатовекторний процес, що включає санкційну політику, кібербезпеку та оборонну координацію. Водночас концепція колективної безпеки К. Дойча розглядає інтеграцію України як механізм зміцнення загальноєвропейської стабільності [8, с. 15–21]. Після ухвалення Стратегії глобальної безпеки ЄС 2016 року Україна розглядається як стратегічний партнер у контексті прагнення Союзу до стратегічної автономії [9, с. 5–9].

Г.М. Перепелиця, Л.Д. Чекаленко, О.І. Шаповалова розглядає еволюцію безпекової взаємодії крізь призму змін у системі міжнародних відносин, доводячи, що поглиблення політичної асоціації закономірно призводить до інституціоналізації безпекового партнерства [10, с. 112–129].

В. Копійка та Т.І. Шинкаренко аналізують інституційну еволюцію ЄС та її вплив на держави-партнери, зокрема Україну, підкреслюючи роль Спільної зовнішньої та безпекової політики у формуванні нових форматів взаємодії [11, с. 506–541].

Науковий аналіз вітчизняного варіанта європейської інтеграції передбачає поєднання нормативного та інституціонального підходів. Такий синергетичний підхід дозволяє одночасно досліджувати правові основи зближення України з Європейським співтовариством, унормовані вимоги до країн-кандидатів та процес адаптації національного законодавства до принципів європейського врядування.

Вивчення відповідальності за поглиблення двосторонніх відносин на всіх рівнях державної влади: від діяльності Міністерства закордонних справ до стратегічних рішень Президента, Верховної Ради (через систему профільних комітетів) та урядових структур, що забезпечують виконання Угоди про асоціацію. Інституціоналізація європейських прагнень є результатом взаємодії соціально-економічних, соціокультурних та політичних чинників, які перебувають під постійним впливом зовнішнього середовища.

Особливе місце в методологічній архітектурі дослідження співпраці посідає порівняльно-історичний (компаративний) метод який дозволяє здійснювати глибокий аналіз процесів інтеграції через зіставлення інституційних моделей, правових механізмів та стратегічних пріоритетів розвитку. Його застосування забезпечує можливість виявлення ступеня відповідності українських реформ європейським нормам, директивам і

стандартам, а також визначення ефективності імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Сутність компаративного методу полягає у системному порівнянні подібних або функціонально споріднених явищ з метою встановлення їхніх спільних і відмінних рис, закономірностей розвитку та факторів впливу. У контексті євроінтеграційних процесів компаративний аналіз дозволяє оцінити як інституційну готовність України до виконання критеріїв членства, так і динаміку трансформації внутрішніх механізмів державного управління відповідно до стандартів Європейського Союзу.

Застосування компаративного підходу у дослідженні співпраці України та ЄС передбачає дві основні аналітичні площини: синхронічну (горизонтальну) та діахронічну (вертикальну, або порівняльно-історичну).

Синхронічний аналіз передбачає одночасне порівняння аналогічних інституцій, нормативних механізмів та результатів реалізації євроінтеграційної політики в різних державах на певному історичному етапі. Його метою є визначення рівня узгодженості українських реформ із практиками держав-членів ЄС або країн, що проходили аналогічний шлях інтеграції.

У межах дослідження співпраці України та ЄС синхронічний підхід може застосовуватися для:

- порівняння моделей імплементації *acquis communautaire* в Україні та державах Центрально-Східної Європи на етапі їх підготовки до вступу;
- аналізу інституційної структури органів, відповідальних за євроінтеграційну політику;
- зіставлення темпів виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію;
- оцінки ефективності антикорупційних, судових та адміністративних реформ у порівнянні з відповідними реформами у країнах-кандидатах.

Синхронічний аналіз дозволяє виявити структурні розбіжності у функціонуванні інституцій, визначити проблемні сегменти адаптації законодавства та встановити фактори, що впливають на швидкість інтеграційних процесів.

Зокрема, шляхом горизонтального порівняння можна оцінити ступінь наближення України до копенгагенських критеріїв або визначити ефективність координаційних механізмів між гілками влади у процесі реалізації євроінтеграційної стратегії.

Важливим аспектом синхронічного аналізу є також порівняння секторальної інтеграції енергетичної, транспортної, цифрової, безпекової з аналогічними процесами в інших державах-партнерах ЄС. Такий підхід дозволяє виявити не лише формальні показники виконання зобов'язань, а й реальний рівень інституційної спроможності держави забезпечувати стале впровадження європейських стандартів.

Таким чином, синхронічний компаративний аналіз виступає інструментом оцінювання поточного стану інтеграційного процесу, дозволяючи здійснити об'єктивну діагностику досягнень і проблем у реалізації політики зближення з ЄС.

Діахронічний компаративний метод спрямований на вивчення еволюції інтеграційних процесів у часовому вимірі. Він передбачає порівняння різних етапів розвитку співпраці України та ЄС, а також аналіз трансформації інституційних механізмів у межах історичних моделей європейського об'єднання.

У цьому контексті дослідження охоплює:

- етап становлення договірно-правової бази співпраці (від Угоди про партнерство і співробітництво до Угоди про асоціацію);
- трансформацію форм політичного діалогу;
- еволюцію безпекової взаємодії після 2014 та 2022 років;
- зміну стратегічних пріоритетів ЄС щодо держав-сусідів.

Діахронічний аналіз дозволяє простежити закономірність «перетікання» інтеграції між різними сферами — від економічної до політичної та безпекової, що узгоджується з логікою неофункціоналістської теорії. Крім того, він дає змогу визначити, яким чином зміни у міжнародному середовищі впливали на характер українсько-європейських відносин.

Вертикальний підхід також передбачає порівняння різних моделей європейської інтеграції — від класичної економічної співпраці до сучасної концепції стратегічної автономії ЄС. У цьому аспекті дослідження дозволяє з'ясувати, як трансформація самого Європейського Союзу впливає на формат співпраці з Україною та визначає нові вимоги до країн-кандидатів.

Особливу цінність діахронічний аналіз має для вивчення безпекового виміру співпраці. Порівняння періоду до 2014 року, після початку російської агресії та після 2022 року демонструє якісну зміну характеру взаємодії, перехід від переважно нормативно-економічного формату до стратегічного партнерства у сфері безпеки та оборони.

Таким чином, діахронічний компаративний метод забезпечує глибоке розуміння динаміки інтеграційного процесу та дозволяє виявити історичні закономірності трансформації українсько-європейських відносин.

Поєднання синхронічного та діахронічного аналізу створює цілісну аналітичну модель дослідження співпраці України та ЄС. Горизонтальне порівняння забезпечує оцінку сучасного стану інтеграції, тоді як вертикальний аналіз дозволяє виявити історичну динаміку та стратегічні тенденції розвитку.

Компаративний метод також сприяє підвищенню об'єктивності дослідження, оскільки дозволяє уникнути одновимірної інтерпретації

процесів і забезпечує багатфакторний аналіз інституційних та нормативних трансформацій. Його використання є особливо важливим у контексті набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, адже дозволяє здійснити системну оцінку відповідності національних реформ європейським стандартам та визначити стратегічні напрями подальшої інтеграції. [15].

Наукова коректність дослідження співпраці України та ЄС також потребує чіткого визначення понятійного апарату основних категорій. Сучасна наукова думка активно оперує категорією «інтеграція» та похідними від неї дефініціями, такими як «європейська інтеграція України», «економічна», «політична» та «правова інтеграція», а також «євроінтеграційна політика». Оскільки саме в поняттях як специфічних способах відображення об'єктивної дійсності наука концентрує та узагальнює накопичені знання, вони мають відповідати критеріям конкретності, чіткості формулювань та адекватно відображати суттєві ознаки досліджуваних явищ. Слід наголосити, що недостатній рівень розробки понятійно-категоріального апарату не лише гальмує розвиток теорії, а й унеможливорює ведення плідної наукової дискусії щодо стратегічних пріоритетів держави [12, с. 12-25].

Основоположною категорією в цьому контексті виступає «інтеграція» (від лат. «*integrum*» - ціле та «*integratio*» - відновлення), що на відміну від звичайного міжнародного співробітництва, передбачає якісно вищий рівень взаємопроникнення структур аж до утворення єдиної цілісної системи. Такий підхід дозволяє розглядати європейську інтеграцію не просто як зовнішньополітичний курс, а як глибоку трансформацію національного політико-правового та економічного простору відповідно до стандартів Європейського Союзу [13, с. 401].

У науковому дискурсі особливе місце посідає дефініція В. Копійки, який інтерпретує європейську інтеграцію як динамічний процес об'єднання політичних, економічних та соціальних структур держав і суспільств у цілісний комплекс. На думку дослідника, кінцевим продуктом такої консолідації може бути як формальний політико-економічний союз, так і неформальна конфедерація держав [11]. Своєю чергою, В. Новицький акцентує увагу на функціональному аспекті інтеграції, розглядаючи її не лише як детермінанту прискорення економічного розвитку та посилення ролі країн-членів у міжнародних валютно-фінансових відносинах, а й як потужний центр тяжіння геополітичних інтересів багатьох суб'єктів міжнародного права [14].

Варто наголосити, що європейська інтеграція становить особливий пріоритет у системі міжнародних відносин України. Вона постає як

складний, довготривалий процес, що забезпечує перехід до вищого рівня міжнародної суб'єктності. Ключовою ознакою цього етапу є делегування окремих національних повноважень наднаціональним інституціям в обмін на можливість здійснювати повноправний вплив на процес ухвалення стратегічних рішень у межах союзу.

Дефініція поняття «тенденції співпраці», яке виступає центральним об'єктом аналізу. Під цією категорією ми розуміємо поступовий, тривалий розвиток сутності міждержавних взаємин при збереженні їхньої фундаментальної якості в процесі постійних кількісних змін. У контексті відносин України та ЄС тенденції співпраці розглядаються як безперервний процес зміни та розвитку, де накопичення кількісних показників — таких як обсяги торгівлі, кількість спільних інституцій чи рівень імплементації європейського права — зрештою призводить до переходу інтеграційного процесу на новий, вищий якісний щабель.

Таке трактування дозволяє проаналізувати період співпраці не як набір випадкових подій, а як векторну спрямованість, що має свої закономірності та логіку. Виявлення цих тенденцій дає змогу відокремити ситуативні коливання від магістрального шляху розвитку, фіксуючи моменти, коли кількісне розширення форматів взаємодії трансформувалося у нову політико-правову якість відносин від початкового партнерства до повноцінної підготовки до членства в Європейському Союзі.

У межах категоріального апарату дослідження особливої уваги потребує дефініція самого Європейського Союзу (, оскільки, попри наявність офіційних документів, у науковому та публічному дискурсах досі спостерігаються розбіжності в тлумаченні цього поняття. В історико-правовому контексті Європейський Союз визначається як союз держав-членів Європейських Спільнот, створений згідно з Договором про Європейський Союз (Маастрихтський Трактат) 1992 року. Протягом свого розвитку структура Унії була суттєво оновлена Амстердамським, Ніщцьким та Лісабонським договорами. На сучасному етапі (станом на 2026 рік) Союз об'єднує 27 держав-членів, що є результатом виходу Великої Британії зі складу об'єднання (Brexit), який став одним із вагомих факторів трансформації внутрішньої та зовнішньої політики ЄС у досліджуваний період.

Важливим аспектом термінологічного аналізу є розмежування понять «Європейський Союз» та «Європейські Спільноти» (ЄСВС, Євратом та ЄЕС). Як свідчить аналіз джерельної бази, навіть на офіційному рівні часто припускаються анахронізми, вживаючи назву «Євросоюз» щодо подій 1991 року, коли фактично йшлося про Європейські Спільноти. Лише з 1 грудня 2009 року, згідно з Лісабонським договором, поняття «Європейська

Спільнота» остаточно злилося з поняттям «Європейський Союз», що наділило останній статусом юридичної особи. У роботі наголошується на необхідності чіткого розрізнення інституцій зі співзвучними назвами, таких як Європейська рада, Рада ЄС та Рада Європи, оскільки остання є окремою міжнародною організацією, що не входить до структури Євросоюзу.

Складність політико-правового визначення устрою ЄС чи є він федерацією, конфедерацією, чи міжнародною організацією дозволяє характеризувати його як унікальне утворення *sui generis* (свого роду). Це масштабний інтеграційний проєкт, який не має завершення у часі та просторі, постійно трансформуючись під впливом внутрішніх реформ та зовнішніх викликів. Саме таке розуміння ЄС як динамічної, відкритої системи є фундаментальним для аналізу тенденцій його співпраці з Україною, особливо в контексті розширення та поглиблення інтеграції у період до 2026 року.

У контексті системного аналізу євроінтеграційних процесів доцільно зупинитися на узагальнюючих наукових визначеннях ключових сегментів інтеграції, які формують її багатовимірну структуру: Економічна інтеграція розглядається як процес лібералізації та синхронізованого відкриття ринків, що передбачає взаємне збалансування торгівлі та активне залучення інвестицій. Її фундаментом є запровадження спільного правового поля та єдиних стандартів у сферах конкуренції та державної підтримки виробників, що базується на тісній координації та відповідності управлінських рішень у сфері економіки. Політична інтеграція трактується як стратегічне поглиблення політичного діалогу та якісне поліпшення атмосфери міждержавних відносин. Даний процес спрямований на забезпечення політичної стабільності, мирного розвитку та плідної співпраці суб'єктів європейського простору, що в кінцевому підсумку сприяє зміцненню демократичних засад функціонування держави. Правова інтеграція постає як об'єднання національних правових систем у межах єдиного геоправового простору. Це забезпечує необхідні умови для розвитку політичної, соціальної, підприємницької та культурної активності населення. Очікуваним результатом такої конвергенції є поступове зростання добробуту громадян та піднесення соціальних стандартів до рівня, що склався у державах-членах ЄС.

Висновки. Проведений аналіз засвідчує, що співпраця України та Європейського Союзу є складним багаторівневим процесом, який доцільно розглядати крізь призму поєднання інституціональних, неофункціоналістських, безпекових та європеїзаційних підходів. Ліберальний інституціоналізм дозволяє пояснити механізми формування стабільних моделей взаємодії через систему норм і правил, тоді як неофункціоналізм розкриває закономірність «перетікання» інтеграції від економічної співпраці до політичної

асоціації та безпекової координації. У сучасних умовах безпековий вимір набуває системоутворюючого значення, що обумовлює необхідність застосування концепцій комплексної та колективної безпеки для адекватного осмислення ролі України в європейській архітектурі стабільності.

Водночас наукова коректність дослідження передбачає чітке визначення понятійно-категоріального апарату та використання компаративного методу як інструменту оцінки відповідності українських стратегій європейським стандартам. Європейська інтеграція постає не лише як зовнішньополітичний курс, а як глибинна трансформація політико-правової та соціально-економічної системи держави. Таким чином, формування цілісної теоретико-методологічної основи дослідження співпраці України та ЄС створює підґрунтя для обґрунтування стратегічних пріоритетів державної політики та зміцнення національної й колективно-європейської безпеки в умовах сучасних міжнародних викликів.

Література

1. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи : аналітична доповідь Центру Разумкова. *Національна безпека і оборона*. 2022. № 1-2. С. 1-131
2. Keohane R. O. *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton : Princeton University Press, 1984.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода від 27 черв. 2014 р. // Офіційний вісник України. 2014. № 75. Ст. 2125.
4. Haas E. B. *The Uniting of Europe: Political, Social and Economic Forces 1950–1957*. Stanford : Stanford University Press, 1958. 552 p.
5. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції / В. Посельський. – К. : Смолоскип, 2002. – 168 с.
6. Schimmelfennig F., Sedelmeier U. *The Europeanization of Central and Eastern Europe*. Ithaca ; London : Cornell University Press, 2005. 245 p.
7. Buzan B. *People, States and Fear*. Boulder : Lynne Rienner Publishers, 1991. 393 p.
8. Deutsch K. W. *Political Community and the North Atlantic Area*. Princeton : Princeton University Press, 1957. 228 p.
9. *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe*. EU Global Strategy, 2016. Brussels.
10. Зовнішня політика України – 2011: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети / За ред. Г. М. Перепелиці. – К.: ВД «Стилос», 2012. – 384 с.
11. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко; за ред. Л.В. Губерського. - 2-ге вид., виправл. і доповн. - К. : Знання, 2012. - 759 с.
12. Назаренко М.О. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України : дис. ... канд. наук : 25.00.02 / Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Одеса, 2014. 238 с.
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001 - 1440 с.

14. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. — К.: КНЕУ, 2003. — 948 с

15. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012

References

1. Ukraina na shliakhu do YeS: realii i perspektyvy : analitychna dopovid Tsentru Razumkova [Ukraine on the Path to the EU: Realities and Prospects: Analytical Report of the Razumkov Centre]. Natsionalna bezpeka i oborona. 2022. No. 1–2. P. 1–131. [in Ukrainian]

2. Keohane, R. O. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. Princeton: Princeton University Press, 1984.

3. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyim derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Uhoda vid 27 chervnia 2014 r. [Association Agreement between Ukraine, of the One Part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and Their Member States, of the Other Part: Agreement of 27 June 2014]. Ofitsiyni visnyk Ukrainy. 2014. No. 75. Art. 2125. [in Ukrainian]

4. Haas, E. B. The Uniting of Europe: Political, Social and Economic Forces 1950–1957. Stanford: Stanford University Press, 1958. 552 p.

5. Poselskyi, V. Yevropeyskyi Soiuz: instytutsiini osnovy yevropeiskoi intehtatsii [The European Union: Institutional Foundations of European Integration]. Kyiv: Smoloskyp, 2002. 168 p. [in Ukrainian]

6. Schimmelfennig, F., Sedelmeier, U. The Europeanization of Central and Eastern Europe. Ithaca; London: Cornell University Press, 2005. 245 p.

7. Buzan, B. People, States and Fear. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1991. 393 p.

8. Deutsch, K. W. Political Community and the North Atlantic Area. Princeton: Princeton University Press, 1957. 228 p.

9. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. EU Global Strategy, 2016. Brussels.

10. Zovnishnia polityka Ukrainy – 2011: stratehichni otsinky, prohnozy ta priorytety [Foreign Policy of Ukraine – 2011: Strategic Assessments, Forecasts and Priorities]. Ed. by H. M. Perepelytsia. Kyiv: Stylos Publishing House, 2012. 384 p.

11. Kapiika, V. V., Shynkarenko, T. I. Yevropeyskyi Soiuz: istoriia i zasady funktsionuvannia: navch. posib. [The European Union: History and Fundamentals of Functioning: Textbook]. 2nd ed., revised and enlarged. Kyiv: Znannia, 2012. 759 p. [in Ukrainian]

12. Nazarenko, M. O. Kompleksnyi mekhanizm realizatsii yevrointehratsiinoi polityky Ukrainy [Comprehensive Mechanism for the Implementation of Ukraine's European Integration Policy]: PhD thesis. Odesa Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine. Odesa, 2014. 238 p. [in Ukrainian]

13. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language]. Comp. and ed. by V. T. Busel. Kyiv; Irpin: VTF “Perun”, 2001. 1440 p. [in Ukrainian]

14. Novytskyi, V. Ye. Mizhnarodna ekonomichna diialnist Ukrainy: pidruchnyk [International Economic Activity of Ukraine: Textbook]. Kyiv: KNEU, 2003. 948 p. [in Ukrainian]

15. Uhoda pro partnerstvo i spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu i Yevropeiskymy Spivtovarystvamy ta yikh derzhavamy-chlenamy vid 14.06.1994 [Partnership and Cooperation Agreement between Ukraine and the European Communities and Their Member States of 14 June 1994]. Available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012 (accessed: [15.02.2026]). [in Ukrainian]

Дата першого надходження статті до видання: 12.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.02.2026